

Významné objevy pravěkých archeologických lokalit v okolí povodí Husího potoka na Fulnecku.

Daniel Fryč

V průběhu let 1996 – 2007 autor článku a předseda Archeologického klubu v Příboře Jan Diviš při povrchovém průzkumu okolí obcí Stachovic a Hladkých Životic zjistili několik míst pravěkého osídlení ze starší a mladší doby kamenné. Nové poznatky pravidelně publikujeme v odborných publikacích Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín, Archeologie Moravy a Slezska, Přehled výzkumů a periodickém tisku Region. S aktuálními informacemi o zkoumaných pravěkých lokalitách chceme seznámit i čtenáře regionálního časopisu AMS. Středem vesnic protéká Husí potok, který se vlévá asi dva kilometry pod Hladkými Životicemi do řeky Odry. Koryto potoka je téměř po celé délce regulováno, jeho přítoky a pramenné pánve jsou z části znatelné i v současné době. Nevýrazné vyvýšeniny začínají několik desítek metrů od břehů potoka před obcí Hladké Životice a pokračují potom dále směrem k obci Stachovice a městu Fulneku. Celý prostor jsme začali postupně sledovat a na jaře v roce 1996 byla u obce Stachovice objevena pravěká lovecká aurignacká stanice z období mladého paleolitu Stachovice 1. (foto. č. 1).

Foto č. 1. Pohled na lokalitu Stachovice 1. – Obora od severu .

Lokalita je situována západním směrem od obce na strategickém místě převyšující terén asi čtyřicet metrů nad úrovní údolí vesnice a tři sta metrů od trati zvané „Obora“. Prostor sídliště je ohraničen z východní strany lomem, z jihozápadu pískovnou, loukou a částečně zalesněnou strmou roklí, na severozápadu polem, pod kterým je rybník zvaný „Bahňák“. Plocha sídliště má rozlohu okolo jednoho hektaru. Centrum s největším počtem nálezů tvoří malý výrazný kopec umístěný dvacet metrů nad lomem. Získaný nálezový materiál tvoří především jádra, vysoká škrabadla (foto. č. 2: 1. - 3.), drásadla (foto. č. 2: 4.), rydla (foto. č. 2: 5 - 6.), čepele a nástroje vyrobené z částí jader z bílé patinovaného baltického pazourku, rohovce, křemene, břidlice a dva nálezy ze sluňáku, který se zde běžně nevyskytuje.

Foto č. 2. Výběr štípané pazourkové industrie ze Stachovic.

Další povrchové sběry byly prováděny pod „Stachovickým vrchem“ směrem k vodárně, telefonnímu vysílači a vlakovému nádraží na trase „Výhon“, Stachovice 2. (foto č. 3) a pískovně k úseku „Na zádkách“, Stachovice 3. Zde byla získána početná kolekce pazourkové industrie z období mladého paleolitu (listový hrot – foto č. 2: 7) a neolitu (trojúhelníkový hrot – foto č. 2: 8, škrabadlo s obvodovou retuší foto č. 2 : 9.). Zajímavými nálezy jsou závěsky z šedé břidlice (foto č. 2: 10.), které mohou být ze starší doby kamenné. Sídliště pravěkých obyvatel v neolitu na tomto území nebylo prokázáno. Nalezené nástroje jsou koncentrovány na velkém prostoru a získaný keramický materiál nebyl zatím přesně typologicky určen. Při terénním průzkumu ve Stachovicích na levostranném břehu potoka byly učiněny nálezy v trati Jelenice, Fulnek 1. Zde byl získán materiál z paleolitu a postpaleolitu. V místech bývalé pískovny „U kříže“ mezi Stachovicemi a Kujavami byla nalezena část neolitické čepelky z hnědého pazourku, dvě mírně patinovaná postpaleolitická škrabadla a velké množství opracovaných nepatinovaných pazourkových valounů a úštěpů, které nepřímo dokazují výrobu industrie v těchto místech a export materiálu do nedalekých sídlišť.

Foto č. 3. Pohled na lokalitu Stachovice 2. – Výhon od severu.

Na začátku roku 2007 jsem uskutečnil dva sídlištní nálezy z mladší doby kamenné u obce Hladké Životice. V obou případech se jedná o lokality s polykulturním osídlením, to znamená, že byly obydleny různými kulturami lidí. Podle typu většiny získaného keramického materiálu, hlazené a štípané industrie, první sídliště pravděpodobně náleží ke konci druhému stupni kultury s moravskou malovanou keramikou. Objevují se zde typy nástrojů, které jsou opracovány dokonalou technikou a jejich zařazení můžeme datovat do

pozdní doby kamenné. Lokalita Hladké Životice 1. je vzdálena asi 300 metrů jižním směrem od vesnice na pravostranném svahu v nadmořské výšce 278 metrů, převýšením třiceti metrů nad údolím vesnice a na východní straně s výhledem na nivu řeky Odry. V blízkosti lokality je několik pramenů, které jsou částečně zničeny meliorací, zemědělskou činností a vodárenskými zdroji. Naleziště je příhodně umístěno na konci svahu, ohraničeno na západní a východní straně dvěma zaříznutými brázdami v terénu, které pravděpodobně v minulosti vytvořila voda a pohyb půdy. Střed sídliště je situován na východní straně úpatí kopce. Podloží většiny plochy tvoří štěrkopískové morény, které jsou pokryty silnou vrstvou ornice. Místy prostupující štěrkopískový materiál obsahuje nepatinované pazourkové hlízy, které byly použity pro výrobu nástrojů. Nalezená pazourková jádra byla opracována příčnými údery po obvodu a vznikaly čepele, které mohly dosahovat délky několika centimetrů. Z dalších surovin se zde vyskytuje hojně křemenec, břidlice, silicity krakovské jury a sprašových sedimentů (pazourky a rohovce). V uvedeném prostoru je možné pozorovat nerovnosti v terénu, mohlo by se snad jednat o mělce zahloubené chaty obdélníkového tvaru, které jsou od sebe vzdáleny až několik desítek metrů. Pokud by se toto tvrzení prokázalo, mohly by se zde nacházet nejméně tři objekty, kde je koncentrace nalezených artefaktů největší. První dva jsou od sebe vzdáleny asi 40 metrů a třetí, nejzajímavější objekt se nachází osamoceně 150 metrů západním směrem. V těchto místech se objevují uhlíky, přepálené nepatrné části kostí a kamenů, které dokazují existenci ohnišť, drobné hnědočerné hrudky a zlomky keramiky. Celková plocha je obdélníkového tvaru přibližného rozměru 20 krát 6 metrů a vrstva s nálezy zasahuje do hloubky 50 cm. Ostatní nálezy jsou rozptýleny na ploše jednoho a půl hektaru. Keramický materiál je většinou vyroben ručně bez hrncířského kruhu a je zastoupen více odlišnými druhy, převažuje uvnitř černý, z hrubé hlíny se zrnky písku, nezdobený, s červenou tuhou na povrchu (foto č. 4 :1.). Tento materiál můžeme přiřadit ke kultuře lidu s moravskou malovanou keramikou. Vyskytuje se také keramika uvnitř černá, se zrnky písku a slídy, silně vypálená, některá s náznaky leštění na vnější straně, kterou zatím nelze jednoznačně kulturně zařadit (foto č. 4 : 2, foto č. 4 : 3 – vrchní část mísy).

Foto č. 4. Výběr pravěké keramiky z Hladkých Živořic.

Náhodně byla nalezena keramika loštických pohárů, která se sídlištěm přímo nesouvisí, ale můžeme podle ní datovat vznik osady Hladké Životice do konce druhé poloviny 13. století. Nálezy několika neporušených a desítek částí čepelových nástrojů, dokazují velmi intenzivní výrobu štípané industrie na zkoumané lokalitě. Štípaná industrie obsahuje tyto vybrané nálezy: čepelové škrabadlo, vyrobeno z hnědého silicitu, jemně retušováno po celé vrcholové a levé boční straně, rozměry v mm 30/15/5 (foto č. 5 : 1.), čepelové škrabadlo z hnědého silicitu, jemně retušováno po celé vrcholové straně, 25/20/4 (foto č. 5 : 2.), čepelové škrabadlo s kombinací rydla, vyrobeno z šedého silicitu, retušováno po celé vrcholové a části pravé boční strany, rozměry 40/18/9 (foto č. 5 : 3.), část škrabadla, vyrobeno z šedého silicitu, retušováno po celé vrcholové a levé boční straně, rozměry 30/35/7 (foto č. 5 : 4.), čepelové škrabadlo, vyrobeno z šedého silicitu, retušováno po celé vrcholové a části pravé boční strany, rozměry 60/20/8 (foto č. 5 : 5.), vrchní část škrabadla přepáleného ohněm, retuš na vrcholové straně 30/15/4 (foto č. 5 : 6.). Srpové čepelky byly zasazovány do dřevěných a kostěných srpů, zatmelovány pryskyřicí a používaly se v zemědělství při sklizni obilovin, ke stejnému účelu sloužily nože. Na bočních hranách nástrojů vznikal nápadný lesk způsobený kyselinou křemičitou, kterou obsahují obilniny. Srpová čepelka, vyrobená z šedého silicitu, lesk na části levé boční strany, rozměry 25/10/3 (foto č. 5 : 7.), srpový nůž, vyroben z šedého silicitu, jemná retuš a lesk na levé boční straně, vrcholová část je zabroušena do oblouku, rozměry 53/25/3 (foto č. 5 : 8.), srpový prohnutý nůž, vyroben z šedého, bíle pruhovaného silicitu, retušován zoubky po celé levé boční straně s leskem, rozměry 82/25/4 (foto č. 5 : 9.). Nalezené šípky do střel luků jsou od sebe navzájem typově odlišné. První šípka s řapem typu Štramberk - Krnov - Hájov se často vyskytuje v lengyelské kultuře lidu s moravskou malovanou keramikou, zhotovena z šedobílého silicitu, retušováno po levé vnitřní a pravé hřbetní straně, rozměry 27/12/3 (foto č. 5 : 10.). Ve zmiňované lokalitě byla nalezena trojhranná šípka, zhotovena z hnědého silicitu, retušována na levé a pravé boční straně, v dolní části řap, v polovině vykrojený, rozměry 29/10/4 (foto č. 5 : 11.), trojhranný hrot do oštěpu, v dolní části přelomený, materiál šedočerný silicit, retušováno po levé a pravé vnitřní straně (foto č. 5 : 12.).

Foto č. 5 Výběr štípané pazourkové industrie z lokality Hladké Životice 1

Hlazené broušené nástroje se zde vyskytují ojediněle většinou ve zlomcích. Horní část kopytového klínu je vyrobena z šedého pískovce, rozměry 160/45/23 mm (foto č. 6 :1). Dvě miniaturní sekyrky vzhledem ke svým rozměrům určitě nesloužily k potřebě štípání dřeva, 40/20/4, 40/25/5 (foto č. 6 : 3, 4.), spíše byly pro zábavu na hraní, nebo jako hladítka při výrobě keramiky.

Foto č. 6. Výběr hlazených broušených nástrojů z Hladkých Životic.

Ke stejnému účelu je kolečko (foto č. 6 : 5.) a do lichoběžníku vybroušený kámen (foto č. 6 : 6.)

Další nově objevená polykulturní lokalita Hladké Životice 2. se nachází naproti popisovanému sídlišti na levém břehu potoka asi 300 metrů od vesnice v nadmořské výšce 260 metrů a převýšením deseti metrů nad terénem. Vodní pramen stékající z přilehlých polí rozděluje naleziště na dvě části. Předpokládaná pravěká stanoviště byla umístěna na okrajích svahů obrácených směrem k Husímu potoku. V nalezeném keramickém materiálu lze zatím pravděpodobně rozeznat lineární keramiku zdobenou čarami (foto č. 4 : 4), moravskou malovanou keramiku (foto č. 4 : 5.), část ucha z nádoby (foto č. 4 : 6.). Tkalcovská výroba je zde připomenuta jednou částí přeslenu zdobeného po obvodu vpichy (foto č. 4 : 7) a nepatrným zlomkem tkalcovského závaží (foto č. 4 : 8.), z hlazených nástrojů byla zatím nalezena část klínu (foto č. 6 : 2.). Vyskytují se zde velká opracovaná pazourková jádra (foto č. 7 : 1.).

Foto č. 7. Pazourkové opracované jádro z Hladkých Životic.

Ze štípaných nástrojů převažují drobné čepelové nástroje (foto č. 8 : 6. - 12.), z výrazných artefaktů stojí za pozornost nehtové škrabadlo, vyrobené z hnědého silicitu, retuš na vrcholové a pravé boční straně, 25/25/5, (foto č. 8 : 1.), část pazourkové pilky, z hnědého silicitu, na pravé boční straně vytvořeny tři zuby, 38/15/3 (foto č. 8 : 2.). Srpkové čepelky, vyrobeny z hnědého silicitu, lesk na vrcholové a části levé boční a vnitřní strany, rozměry 37/15/5,35/14/4 (foto č. 8 : 3, 4.). Šipku, vyrobenou z hnědého silicitu, retuš po celé vnitřní a hřbetní straně, 33/12/2 (foto č. 8 : 5.), nalezenou pod lokalitou v „záplavovém prostoru“ z roku 1997, můžeme přiřadit do pozdní doby kamenné. Důležité je připomenout další publikované archeologické nálezy uveřejněné v magisterské diplomové práci Bc. Radky Jelínkové „Paleolitické nálezy z území bývalých soudních okresů Bílovec, Fulnek a Klimkovice“, Opava 2007, kde se uvádí v okolí katastru Hladkých Životic v předešlých letech v záhybu nad zastávkou u místního vlakového nádraží a u Panského statku byly nalezeny tři pazourkové nože z mladší, nebo pozdní doby kamenné, uloženo archiv AÚ Brno. Víceero malých pazourkových úštěpů z mladší, nebo pozdní doby kamenné, neznámá poloha, uloženo archiv AÚ Brno. Hladké Životice – kopec proti Suchdolu nad Odrou, kamenný nůž, mladší, nebo pozdní doba kamenná (Weigel 1913). V osmdesátých letech minulého století byl odevzdán do Vlastivědného muzea v Novém Jičíně kamenný sekeromlat ze Stachovic. Domnívám se, že tyto nálezy mají analogii se dvěmi nově objevenými sídlišti v Hladkých Životicích. Závěrem je třeba položit si otázku, zda zmiňované lokality byly obydleny současně, nebo přírodní, klimatické a jiné podněty donutily pravěké obyvatelé k přestěhování na jiná příhodnější místa. Stejný typ střepového materiálu, především moravské malované keramiky, může vést k názoru, že byly v některé době obydleny současně. Zatím je jisté, že obě sídliště, vzhledem ke svým výhodným polohám nad Husím potokem a výhledem na nivu řeky Odry, stály na okraji předpokládané pravěké obchodní cesty, která vedla z jižních oblastí, směřovala přes Moravskou bránu a pokračovala přes Slezsko k Baltickému moři. Popisovaná sídliště je potřeba nadále zkoumat, hlavně první lokalitu Hladké Životice 1., která bude v příštích měsících částečně zničena výstavbou mostu a komunikace I / 57 vedoucí z Nového Jičina. Nové poznatky a možná další překvapení o dávných dobách nám přinese systematický archeologický výzkum v příštích letech.

Foto č. 8. Výběr štípané pazourkové industrie z lokality Hladké Životice 2.